

Statistiska centralbyrån,
Att. Mariette Thell
Avdelningen för ekonomisk statistik
701 89 Örebro

Luntnakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Örjan Hemström
08-563 088 33
orjan.hemstrom@hsv.se
YTTRANDE

2009-01-27
Reg.nr 13-6237-08

Yttrande över Utveckling och tillämpning av European Socioeconomic Classification (ESeC)

Högskoleverket har anmodats att yttra sig över Statistiska centralbyråns slutrapport om tillämpningen av en Europeisk socioekonomisk indelning i den offentliga statistiken (Dnr 2008/1935). Förutsättningarna för redovisningen i rapporten är ett uppdrag från Eurostat om att åstadkomma en harmoniserad socioekonomisk indelning i olika typer av jämförande statistisk inom främst EU och tillämpa den föreslagna indelningen i svensk offentlig statistik.

Sammanfattande synpunkter

- Högskoleverket ser det som positivt att ESeC tillämpas i svensk offentlig statistik.
- Högskoleverket finner att rapporten från SCB visar att tillämpningen av ESeC i det svenska yrkesregistret fungerar bra i de flesta grupper som skiljs ut i ESeC. Ett undantag är dock olika grupper av arbetsledare. För att öka jämförbarheten med andra länder behöver yrkesregistret utvecklas med ytterligare uppgifter om arbetsledande funktioner. I registret fanns också vissa oklarheter när det gällde gruppen företagare. Högskoleverket delar SCB:s ståndpunkt att företagare i eget aktiebolag ska föras till gruppen företagare i ESeC.
- SCB hade ett flertal olika krav på vad som ska ligga till grund för de svenska namnförslagen på grupperna. Alla dessa aspekter har inte kunnat tillgodoses. Bland annat har yrkesbegrepp inte uteslutits. Högskoleverket menar därför att det föreliggande förslaget för tankarna till en yrkesindelning snarare än till en tydlig socioekonomisk indelning.
- ESeC bör komplettera och inte ersätta den svenska socioekonomiska indelningen (SEI) i den svenska statistiken. Högskoleverket har ett behov av att SEI även fortsättningsvis kommer att användas i ett nationellt register, bland annat för att kunna rapportera om social bakgrund bland högskolenybjörjare. Rapporten har på ett tydligt sätt visat och diskuterat att SEI skiljer sig på flera viktiga punkter från ESeC.

De dimensioner i SEI som vilar på en identitetsaspekt från yrkets normala facktillhörighet och antalet utbildningsår som normalt krävs för yrket är empiriskt tydligare än de aspekter som anses ligga till grund för de olika grupperna i ESeC, det vill säga arbetskontraktets utformning.

Behovet av en internationell socioekonomisk indelning

Det finns ett behov av jämförbara indikatorer på socioekonomiska förhållanden som kan användas internationellt. Högskoleverket ser det därför som positivt att ESeC tillämpas i svensk offentlig statistik.

Högskoleverket finner att rapporten från SCB visar att tillämpningen av ESeC i det svenska yrkesregistret fungerar bra i de flesta grupper som skiljs ut i ESeC. Ett undantag är dock olika grupper av arbetsledare för vilka det inte finns någon information från något register. För att öka jämförbarheten med andra länder behöver yrkesregistret utvecklas med ytterligare uppgifter om arbetsledande funktioner. För statistik som baseras på självrapporterade uppgifter, bland annat i Arbetskraftsundersökningen (AKU), finns inte detta problem.

I registret fanns också vissa oklarheter när det gällde gruppen företagare och om företagare i eget AB ska klassificeras som företagare eller inte. Efter de samkörningar mellan yrkesregistret och AKU, som SCB genomförde och redovisade, delar Högskoleverket SCB:s ståndpunkt att företagare i eget AB ska föras till gruppen företagare i ESeC.

Viktiga skillnader mellan ESeC och SEI

I rapportens inledning (sidan 7) framgår att olika socioekonomiska indelningar avser "att spegla den sociala stratifieringen inom ett samhälle". Här i finns troligen ett avgörande metodproblem med att skapa en indelning som ska fånga detta inom hela EU, som ett enda samhälle. I vissa fall varierar ett yrkes ställning, när det gäller exempelvis karriärmöjligheter och anställningsförhållanden, mellan olika länder. Slutrapporten visar att det finns viktiga skillnader i hur vissa yrken hamnar i ESeC jämfört med i den svenska socioekonomiska indelningen (SEI). SEI baseras huvudsakligen på identitet (facktillhörighet) tillsammans med antalet utbildningsår som normalt krävs för yrket. Denna indelning är förankrad i Sverige, inte bara av olika statistiskanvändare utan även av en större allmänhet.

Yrkets anknytning till identitet och antalet utbildningsår framstår som tydligare än de aspekter som nämns som grund för ESeC, exempelvis skillnader i typen av anställningskontrakt. De flesta arbetare och tjänstemän i Sverige har månadslön och osäkerheten i anställningen följer inte tydligt en sådan uppdelning. I Sverige är det särskilt vanligt med osäkra anställningsförhållanden inom vissa av de yrken som förts till gruppen *yrkesutbildade inom handel, service och omsorg* (ESeC 07). Denna grupp benämns som lägre tjänstemän (*lower grade white-collar workers*) i

ESeC. Gruppen består företrädesvis av yrken som domineras kraftigt av kvinnor, som vård- och omsorgspersonal (SSYK 513). Av rapporten framgår att en viktig skillnad mellan arbetskontrakt och tjänstekontrakt är olika karriärmöjligheter, och karriärmöjligheterna ska normalt sett vara bättre för personer med tjänstekontrakt än med arbetskontrakt. I det svenska samhället är karriärmöjligheterna för vård- och omsorgspersonal nästan obefintliga, något som gör det svårt att förstå hur de kan föras till gruppen tjänstemän i ESeC.

Även om rapporten visar en viss överensstämmelse mellan ESeC och SEI nämner SCB själva, som en sammanfattande kommentar, att sambanden mellan ESeC och SEI är komplexa. Det är dock något oklart vad komplexa här syftar på, möjligen kan det betyda att SCB anser att sambandet mellan indelningarna är relativt lågt.

Namnförslagen för tankarna till en yrkesindelning

På ett par punkter framgår av rapporten att SCB har haft svårt för att ge namn åt de olika socioekonomiska grupperna. Syftet med att namnge de nya grupperna sägs bland annat ha varit att de ska vara någorlunda igenkännbara, att man inte ska blanda in yrkesbegrepp, de ska inte sammanblandas med grupperna i den svenska indelningen, och de ska inte vara nedvärderande. Alla dessa aspekter kan knappast uppfyllas samtidigt. En avsikt med ESeC är att delvis fånga sådant som en gradering av skillnader i livschanser.

En värdering av olika yrkens position på arbetsmarknaden är tydligast för olika grupper av tjänstemän. Av de engelska benämningarna framgår att det finns fyra nivåer av tjänstemän, från högsta till lägsta. Med detta som grund blir några av de svenska namnförslagen otydliga. Gruppen *övriga tjänstemän* (ESeC 03), som är en av tre tjänstemannagrupper i det svenska förslaget, matchar inte med den engelskspråkiga indelningen som klassificerat fyra tjänstemannagrupper. Den svåraste gruppen att benämna är lägre tjänstemän (*lower grade white-collar workers*) i ESeC 07 (*yrkesutbildade inom handel, service och omsorg*), något som SCB också diskuterar. SCB är väl medvetna om att personer som har yrken som undersköterskor, vårdbiträden eller affärsbiträden inte identifierar sig som tjänstemän. Här finns således en viss skillnad med yrkets socioekonomiska ställning i Sverige jämfört med hur det anses spegla villkoren i andra länder inom EU.

Det finns en risk för att de svenska namnen på grupperna får ESeC att framstå som en yrkesindelning. Att det ser ut som en yrkesindelning är mest tydligt med namnförslaget *yrkesutbildade inom handel, service och omsorg* (ESeC 07), men också ordvalet *tekniker* (ESeC 06) för tankarna till en yrkesindelning.

Högskoleverkets framtida behov

Högskoleverket har tidigare använt SEI i sin statistiska analysverksamhet, bland annat för att i samarbete med SCB rapportera om skillnader i rekrytering till högre utbildning mellan olika sociala grupper. För detta ändamål krävs att uppgifter om SEI finns i ett rikstäckande register. Sådana uppgifter har saknats sedan 1990, vilket också framgår av SCB:s slutrapport. För närvarande kan vi därför endast använda utbildningsnivå för att få en uppfattning om social bakgrund för bland annat nybörjare inom högskolan. För en jämförelse med tidigare statistikrapportering på detta område är det önskvärt att en socioekonomisk indelning åter används i ett nationellt register. Högskoleverket finner att SCB:s slutrapport om tillämpningen av ESeC i yrkesregistret visar påtagliga skillnader mellan SEI och ESeC som gör att ESeC inte får bli en ersättare till SEI, utan att båda indelningarna används parallellt.

Beslut

Beslut i detta ärende har tagits av ställföreträdande myndighetschefen Lena Adamson efter föredragning av utredaren Örjan Hemström i närvaro av informationschefen Eva Ferndahl och avdelningschefen Cecilia Nordling.

Lena Adamson

Örjan Hemström